

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

e-mail: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR LIETAS IEROSINĀŠANU

Rīgā

2021. gada 8. oktobrī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētājs Aldis Laviņš, tiesneši Jānis Neimanis un Anita Rodiņa, kolēģijas sēdē izskatījusi Satversmes tiesā saņemto akciju sabiedrības “ZEMES ĪPAŠNIEKU ĢILDE” (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 169/2021),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu:

1.1. atzīt Pievienotās vērtības nodokļa likuma 1. panta 14. punkta “c” apakšpunkta (turpmāk – PVN norma), ciktāl tas attiecas uz zemes iznomāšanu piespiedu nomas gadījumos, par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. panta otrajam teikumam un 105. panta trešajam teikumam un spēkā neesošu attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju no 2017. gada 1. janvāra;

1.2. atzīt likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” 12. panta otro daļu (turpmāk – zemes reformas norma), ciktāl tā nosaka nomas maksas apmēru pušu nevienošanās gadījumā par tādu nekustamo īpašumu iznomāšanu, uz kuriem atrodas valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrībām piederoši ūdensapgādes objekti, par neatbilstošu Satversmes 1., 89., 90. pantam, 91. panta otrajam teikumam, 92. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam un spēkā neesošu attiecībā uz Pieteikuma iesniedzēju no 2017. gada 1. janvāra.

2. PVN norma noteic, ka par pakalpojumu sniegšanu uzskata arī lietu nomu.

Zemes reformas norma noteic, ja bijušajiem zemes īpašniekiem vai viņu mantiniekiem atjaunotas īpašuma tiesības uz zemi, uz kuras atrodas šā likuma 12. panta pirmās daļas 3. punktā minētie objekti, kā arī valstij vai pašvaldībām piederoši ūdensapgādes, siltumapgādes un energoapgādes objekti, zemes nomas maksu nosaka, pusēm rakstveidā vienojoties. Ja puses nevar vienoties, zemes nomas maksa nosakāma 6 procenti gadā no zemes kadastrālās vērtības.

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija izvērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likuma atbilstību Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertie prasījumi ir piekritīgi Satversmes tiesai.

5. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktu persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6. Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmā daļa noteic: konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē noteiktās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkts prasa minēto uzskatu pamatot.

No pieteikuma un tā pielikumiem secināms, ka Pieteikuma iesniedzējai pieder zemesgabals, uz kura atrodas pašvaldības kapitālsabiedrībai piederošs ūdensapgādes objekts. Pieteikuma iesniedzēja vērsās ar prasību vispārējās

jurisdikcijas tiesā pret minēto kapitālsabiedrību citstarp par zemes nomas attiecību būtisko un nejaušo sastāvdaļu noteikšanu, nomas maksas un ar to saistītā pievienotās vērtības nodokļa samaksas pienākuma noteikšanu, kā arī zaudējumu piedziņu. Pieteikuma iesniedzējas prasījumi tikuši apmierināti daļēji. Proti, piemērojot zemes reformas normu, tiesa nospriedusi, ka nomas maksas apmērs ir nosakāms sešu procentu apmērā gadā no zemes kadastrālās vērtības. Savukārt nomnieci neesot pienākuma papildus maksāt pievienotās vērtības nodokli Pieteikuma iesniedzējai.

Pieteikumā ir izklāstīti konkrētās situācijas faktiskie apstākļi un citētas tiesību normas, kā arī pausts Pieteikuma iesniedzēja viedoklis par tām. Pieteikuma iesniedzēja pēc būtības iebilst pret to, ka tai esot no saviem līdzekļiem jāmaksā pievienotās vērtības nodoklis par piespiedu nomas darījumu. Papildus pieteikumā norādīti apsvērumi par zemes reformas normas piemērošanas aspektiem, piespiedu nomas attiecībām piemērojamo maksimālo nomas maksas apmēru un piespiedu nomas darījumu aplikšanu ar pievienotās vērtības nodokli.

6.1. Atbilstoši Satversmes tiesas likumam personas pamattiesību aizskārums ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir noteiktas konkrētās pamattiesības, proti, apstrīdētā norma ietilpst konkrēto pamattiesību tvērumā; otrkārt, tieši apstrīdētā norma aizskar personai Satversmē noteiktās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2016. gada 23. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2016-02-01 5. punktu*). Personas pamattiesību aizskārums parasti pastāv, ja tiesību norma, kuru persona uzskata par neatbilstošu augstāka juridiska spēka normām, tai ir piemērota. Tomēr pamattiesību aizskārums var tikt konstatēts arī gadījumos, kad apstrīdētā norma personai nav piemērota, bet pastāv tāds apstākļu kopums, kas ļauj Satversmes tiesai pārliecināties par aizskāruma esamību (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 21.1. punktu*).

Pievienotās vērtības nodokļa likuma 84. panta pirmā daļa noteic, ka nodokli valsts budžetā maksā ikviens nodokļa maksātājs, kas ir reģistrēts vai kam saskaņā ar šo likumu jābūt reģistrētam Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā un kas veic aplikamus darījumus, kuriem iekšzemē piemēro nodokli. Atbilstoši Pievienotās vērtības nodokļa likuma 5. panta pirmās daļas 2. punktam un PVN normai par aplikamu darījumu ir uzskatāma arī Latvijas teritorijā veikta lietu, tostarp zemes gabala piespiedu nomas tiesiskajās attiecībās, noma. Saskaņā ar Pievienotās vērtības nodokļa likuma 34. panta septīto daļu šādā

darījumā ar pievienotās vērtības nodokli apliekamā vērtība ir visi nomas līgumā noteiktie maksājumi. No šīm tiesību normām personām, kas reģistrētas Valsts ieņēmumu dienesta pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā, izriet imperatīvs pienākums maksāt pievienotās vērtības nodokli no piespiedu nomas tiesisko attiecību ietvaros saņemtās nomas maksas.

Pārbaudot Valsts ieņēmumu dienesta uzturētajā Pievienotās vērtības nodokļa maksātāju reģistrā norādīto informāciju, konstatējams, ka Pieteikuma iesniedzēja tajā bija reģistrēta no 2008. gada 8. februāra līdz 2020. gada 6. jūlijam. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt PVN normu par neatbilstošu Satversmei ar 2017. gada 1. janvāri, kas ir par labu Pieteikuma iesniedzējai piedzītā nomas maksas parāda rašanās sākuma datums. Laika periodā no 2017. gada 1. janvāra līdz 2020. gada 6. jūlijam Pieteikuma iesniedzēja bija reģistrēta Pievienotās vērtības maksātāju reģistrā un tādējādi atradās PVN normas tvērumā.

Lai arī pieteikumā norādīts, ka PVN norma neatbilst Satversmes 91. panta otrajam teikumam un 105. panta trešajam teikumam, no pieteikuma satura izriet, ka Pieteikuma iesniedzēja pēc būtības uzskata apstrīdēto normu par neatbilstošu Satversmes 91. panta pirmajā teikumā ietvertajam tiesiskās vienlīdzības principam un Satversmes 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam.

Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja daļā par šā lēmuma 1.1. apakšpunktā norādīto prasījumu ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likumā noteiktās prasības.

6.2. No pieteikuma secināms, ka attiecībā par zemes reformas normu Pieteikuma iesniedzēja pēc būtības apstrīd tiesību normu piemērošanas rezultātu. Proti, zemes reformas norma *expressis verbis* paredz, ka maksimālais nomas maksas apmērs ierobežojams gadījumos, kad attiecīgie objekti uz trešajai personai piederošas zemes pieder valstij vai pašvaldībai. Savukārt izskatāmajā gadījumā tiesa kļūdaini neesot ievērojusi judikatūru un ir piemērojusi zemes reformas normu attiecībā uz pašvaldībai piederošu kapitālsabiedrību (*sk. pieteikuma 11., 51. un 70. rindkopu*).

Satversmes tiesa nepārvērtē tiesību normu piemērošanas un interpretācijas jautājumus, un pat tiesību normas iespējami kļūdaina piemērošana nav pamats tiesību normas satversmības izvērtēšanai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punktu*). Tādējādi no pieteikuma nav gūstams apstiprinājums tam, ka tieši

apstrīdētā norma, nevis tās interpretācija un piemērošana konkrētajā situācijā, rada Pieteikuma iesniedzējam Satversmē noteikto pamattiesību aizskārumu.

Līdz ar to pieteikums daļā par šā lēmuma 1.2. apakšpunktā norādīto prasījumu neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta otro daļu persona ir tiesīga iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi tad, ja tā ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem vai arī šādu iespēju nav.

No pieteikuma un tam pievienotajiem dokumentiem izriet, ka tiesvedība, kurā Pieteikuma iesniedzēja bija vērsusies ar prasību pret pašvaldības kapitālsabiedrību, noslēdzās ar Senāta Civillietu departamenta rīcības sēdes lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību. Tātad Pieteikuma iesniedzēja ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturrtās daļas pirmajam teikumam konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā pēc pēdējās institūcijas nolēmuma spēkā stāšanās.

Konkrētajā gadījumā termiņš konstitucionālās sūdzības iesniegšanai skaitāms no 2021. gada 9. marta, kad tika pieņemts un stājās spēkā kasācijas instances tiesas lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību. Pieteikums iesniegts Satversmes tiesā 2021. gada 9. septembrī. Tādējādi minētais termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturrtās daļas pirmajā teikumā noteiktajām prasībām.

8. Pieteikumā ir sniegts lietas faktisko apstākļu izklāsts un juridiskais pamatojums par PVN normas iespējamo neatbilstību Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam. Pieteikumam ir pievienoti dokumenti, kas nepieciešami lietas apstākļu noskaidrošanai, un tas atbilst arī pārējām Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktajām prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. pantu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

1. Ierosināt Satversmes tiesā lietu „Par Pievienotās vērtības nodokļa likuma 1. panta 14. punkta „c” apakšpunkta, ciktāl tas attiecas uz zemes iznomāšanu piespiedu nomas gadījumos, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. panta pirmajam teikumam un 105. panta pirmajam, otrajam un trešajam teikumam” pēc akciju sabiedrības “ZEMES ĪPAŠNIEKU ĢILDE” pieteikuma (pieteikums Nr. 169/2021).

2. Uzaicināt institūciju, kas izdevusi apstrīdēto aktu, – Saeimu – līdz 2021. gada 8. decembrim iesniegt Satversmes tiesai atbildes rakstu ar lietas faktisko apstākļu izklāstu un juridisko pamatojumu

3. Atteikties ierosināt lietu par likuma “Par zemes reformu Latvijas Republikas pilsētās” 12. panta otrās daļas, ciktāl tā nosaka nomas maksas apmēru pušu nevienošanās gadījumā par tādu nekustamo īpašumu iznomāšanu, uz kuriem atrodas valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrībām piederoši ūdensapgādes objekti, atbilstību Satversmes 1., 89., 90. pantam, 91. panta otrajam teikumam, 92. pantam, kā arī 105. panta pirmajam un trešajam teikumam.

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš